

Verantwoording van wat een basisschool doet aan actief burgerschap door mee te doen met de scholenprogramma's van Edukans.

Inleiding

De kerndoelen verplichten basisscholen tot actief burgerschap en de *Inspectie van het Onderwijs* controleert daarop. De *Inspectie van het Onderwijs* zegt daar op haar website het volgende over:

‘Scholen hebben de opdracht actief burgerschap en sociale integratie van leerlingen te bevorderen’. Burgerschap en sociale cohesie zijn ook terug te vinden in de kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zijn examenprogramma's vastgesteld.

Actief burgerschap verwijst naar de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren. Met sociale cohesie wordt de deelname van burgers (ongeacht hun etnische of culturele achtergrond) aan de samenleving bedoeld.

Er zijn veel manieren waarop scholen de opdracht tot bevordering van burgerschap en integratie kunnen invullen. Scholen moeten daarbij bijvoorbeeld rekening houden met de lokale omgeving, de samenstelling van de leerlingenpopulatie, de wensen van ouders/verzorgers en de levensbeschouwelijke uitgangspunten van de school. **De wettelijke opdracht regelt daarom niet hoe scholen burgerschap en integratie moeten bevorderen, maar dat scholen dat doen.**

De *Inspectie van het Onderwijs* ziet er op toe dat scholen invulling geven aan de taak burgerschap en integratie te bevorderen.

Sinds 1 februari 2008 worden de volgende aandachtspunten uit het toezichtkader ‘Actief burgerschap en sociale integratie’ betrokken bij de beoordeling van de onderwijskwaliteit ter bevordering van burgerschap:

Kwaliteitszorg onderwijs voor bevordering van burgerschap.

- **Aandachtspunt 1: De school heeft een visie op wijze waarop ze burgerschap en integratie wil bevorderen, geeft daar planmatig invulling aan en stelt doelen.**
- **Aandachtspunt 2: De school verantwoordt de wijze waarop ze invulling geeft aan bevordering van burgerschap.**
- **Aandachtspunt 4*: de school heeft inzicht in mogelijke risico's rond burgerschap onder leerlingen en speelt daar bij de invulling van het onderwijs zonnodig op in.**

Onderwijsaanbod voor bevordering van burgerschap

- Aandachtspunten 1 t/m 4: minimaal twee van de vier zijn in de praktijk voldoende zichtbaar.
- Aandachtspunt 3*: het onderwijs van de school is niet strijdig met basiswaarden en corrigeert uitlating van leerlingen als dat nodig is.

In het toezicht worden zo nodig ook de andere aandachtspunten uit het toezichtkader ‘Actief burgerschap en sociale integratie’ aan de orde gesteld. Het oordeel over de kwaliteit van het onderwijs ter bevordering van burgerschap is echter alleen gebaseerd op de bovengenoemde aandachtspunten.

Voor de beschrijving van deze aandachtspunten, zie de brochure 'Toezicht op Burgerschap en integratie'.

Uit de inspectierapporten blijkt dat basisscholen nog moeite hebben om concreet te omschrijven wat ze doen aan het bevorderen van actief (wereld)burgerschap. Daarom heeft Edukans het volgende document gemaakt voor basisscholen die meedoen met de scholenprogramma's van Edukans of dat willen gaan doen. Basisscholen kunnen dit document, indien gewenst zelf aangepast, bijvoorbeeld gebruiken voor hun Schoolplan. Het document sluit aan op de aandachtspunten van de *Inspectie van het Onderwijs*.

Voorbeelddocument Voor het Schoolplan van basisscholen

Actief burgerschap op onze basisschool

Visie en methode van onze school op het gebied van actief burgerschap

Onze school vindt actief burgerschap belangrijk, omdat we graag willen dat onze leerlingen betrokken burgers worden die een bijdrage kunnen en willen leveren aan een betere wereld. Actief burgerschap is voor ons ook wereldburgerschap. We sluiten ons aan bij de visie en methode op wereldburgerschap van Edukans en geven actief burgerschap handen en voeten met de scholenprogramma's van Edukans.

Wij gaan net als Edukans bij wereldburgerschap uit van het kind. Het gaat erom dat het kind zichzelf leert kennen, zich leert zien als onderdeel van zijn omgeving en in het geheel van de wereld. We kiezen daarbij voor een positieve benadering en verbindende thema's, zoals sociale cohesie, economische verbondenheid, culturele diversiteit, duurzame ontwikkeling, mensenrechten, veiligheid. De nadruk ligt op je open stellen voor anderen, leren van elkaar en betrokken zijn. Wereldburgers stellen betrokkenheid als daad tegenover onverschilligheid. Ze komen in actie, leveren een positieve bijdrage aan de gemeenschap en ontwikkelen daardoor ook zichzelf.

Bij actief burgerschap hoort volgens onze school ervaringsgericht leren. Het leren van concrete ervaringen stimuleert en motiveert enorm. We kiezen als methodisch concept bij wereldburgerschap voor 'learning by doing', het laten opdoen van concrete ervaringen door het deelnemen aan de scholenprogramma's van Edukans.

Planmatige invulling actief burgerschap op onze school

Actief burgerschap is onderdeel van de kerndoelen, onder andere bij Oriëntatie op jezelf en de wereld, Mens en samenleving. Wereldburgerschap sluit goed aan bij de kerndoelen uit het basisonderwijs met betrekking tot het hoofdstuk "Oriëntatie op jezelf en de wereld", onderwerp ruimte., kerndoel 47. We gebruiken lesmethodes waarin deze kerndoelen behandeld worden. Verder geven we als school planmatig invulling aan actief burgerschap door dit als vast onderwerp op te nemen in het Schoolplan. Daarin staan de leerdoelen die we in de onderbouw, middenbouw en bovenbouw stellen op het gebied van actief burgerschap. Hierbij volgen we de doorlopende leerlijn uit de visie en methode op wereldburgerschap van Edukans:

1. jezelf kennen
2. zien wat jou met anderen verbindt
3. je open stellen voor en leren van anderen
4. betrokkenheid
5. een bijdrage leveren aan een betere wereld

Doelen actief burgerschap op onze school

De hierboven genoemde doorlopende leerlijn volgend, stellen we de volgende doelen:

- leerlingen kennen zichzelf
- ze zien wat hen met anderen verbindt
- ze stellen zich open voor en leren van anderen
- ze zijn betrokken
- ze leveren een bijdrage aan een betere wereld.

Verantwoording invulling die onze school geeft aan bevordering van actief burgerschap

We geven actief burgerschap handen en voeten door met de hele school mee te doen met de scholenprogramma's van Edukans. Via de acties Schoenmaatjes en Scools bevorderen we bij onze leerlingen de kennis van andere culturen. Het meedoen aan de scholenprogramma's van Edukans bevordert bij onze leerlingen een houding en gedrag die passen bij actief burgerschap.

Mogelijke risico's rond burgerschap onder leerlingen en de manier waarop we daarop inspelen

De wereld van jonge kinderen is klein. Het is goed om ze begeleid langzamerhand meer te confronteren met zaken buiten hun leefwereld. We spelen daarop in door mee te doen met actie Schoenmaatjes en Scools. Bij Schoenmaatjes leren kinderen tijdens het vullen van de schoenendozen spelenderwijs meer over het leven van kinderen in andere landen. Ook de actie Scools zet hen aan om in actie te komen voor andere kinderen.

Het is een risico dat kinderen, maar ook volwassenen, denken dat ze betrokkenheid alleen vorm kunnen geven door geld te geven. Betrokkenheid bij de ander die het moeilijk heeft is veel meer dan geld geven. Het mooie van de acties van Edukans is dat het naast fondsenwerving gaat om bewustwording. Op een ervaringsgerichte manier leren kinderen dat betrokkenheid meer inhoudt dan geld geven.

Het is ook een risico dat we denken dat eenmalig actie voeren voldoende is. Daarom zijn leerdoelen voor burgerschap opgenomen in het Schoolplan en laten we aspecten van wereldburgerschap regelmatig terugkomen in de lessen. Zo integreren we burgerschap in de lesprogramma's, het Schoolplan en de acties die we als school voeren via Edukans.